Total No. of Printed Pages—8

6 SEM TDC SNS M 4

2018

(May)

SANSKRIT

(Major)

Course : 604

Full Marks : 80
Pass Marks : 32/24

Time : 3 hours

The figures in the margin indicate full marks for the questions

UNIT—I

(Ketakīkāvyam, Taraṅga—I)

1. Answer the following questions as directed : 1×5=5

   (a) Who was Ketakī (केतकी)?

   (b) *Ketakīkāvyam* is written by Kālidāsa / Bhavadeva Bhāgavatī / Bhaṭṭi / Manorañjan Śāstrī.

   (Choose the correct one)

(c) Who was the poet of the Assamese poem, *Ketakī*?

(d) How many Chapters (तरङ्ग) are there in the *Ketakīkāvyam*?

(e) What type of work is the *Ketakīkāvyam*?

2. Write in your own words the summary of the *Ketakīkāvyam*, Taraṅga—I. 1

3. Translate into English *or* Assamese any *three* of the following verses : 5×3=1

(a) न प्राणिनो यत्र च नैव मानवा
देशो मरुप्रान्तरगेऽप्यनुब्बरे।
प्रगाय सञ्जीवन गानमाहितं
त्वया मरूद्यानमनिन्द्यसुन्दरम्॥

(b) दिव्यं सदानन्दमयं सनातनं
रूपातिगं यत्र गृहीत-विग्रहम्।
विराजते त्वं विहगाङ्गने, कथं
विहाय देशं ननु तं समागता॥

(c) निर्व्याजशुद्धः प्रणयो न लप्स्यते
त्वया नवास्मिन्नमृतोपमं सुखम्।
को वक्ष्यति त्वां प्रति सादरं वचः
को वा प्रतीयात्तव दुःखवेदनाम्॥

(d) सम्मोहिता केन विहङ्गि, हेतुना
सन्धीयते किं प्रति ते मनोगतिः।
कथं विलापाकुल मञ्जु-कुञ्जने-
रितस्ततो यासि न वेत्ति मानवः॥

UNIT—II

(Jayamatīkāvyam, Pravāha—III)

4. Answer the following questions as directed : 1×4=4

(a) Who was the writer of the *Satī Jayamatīkāvyam*?

(b) Who was Jayamatī?

(c) How many Pravāhas are there in the *Satī Jayamatīkāvyam* ?

(d) The *Satī Jayamatīkāvyam* is a Historical Kāvya / Mahākāvya / Khaṇḍakāvya.

(Choose the correct one)

5. Write in brief the content of तृतीय प्रवाह of the *Satī Jayamatīkāvyam*. 8

6. Translate into English *or* Assamese any *two* of the following verses : 4×2=

(a) अतो निहन्मो जनभाविपालकान्
प्रयुज्य गुप्तान् खलु लोकघातकान्।
वधेन तेषां किल राज्यभागिना-
मरातिशून्यं भविता नृपासनम्॥

(b) दिने दिने सा गुरुदण्डदण्डिता
वभूव जीर्णानिलमात्रभक्षणात्।
तथापि पत्युर्व्विवृतिः पतिप्रिया
मया न वाच्येति सदा मनो दधे॥

(c) समादधात्यत्र सुविज्ञपण्डितः
कुकार्य्यपूर्णाः खलु पापचारिणः।
तथापि तेषां प्रमदस्य कम्पने
क्षयस्य चित्रं सततं विराज्यते॥

UNIT—III

(Praśasti)

7. Answer the following questions as directed : 1×3=

(a) What do you mean by the word 'प्रशस्ति'?

(b) Who was the writer of the प्रशस्ति of 'Mukunda Madhava Sarmah'?

(Continued

(c) The book, 'स्तुतिप्रशस्तिमञ्जरी' is written by ड० रवीन्द्रनाथ देव शर्मा / मनोरञ्जन शास्त्री / ड० मुकुन्दमाधव शर्मा.

(Choose the correct one)

8. Write a note on the 'Praśasti of Śaṅkaradeva' as stated in your textbook, 'स्तुतिप्रशस्तिमञ्जरी'. 9

Or

Write a note on मुकुन्दमाधव शर्मा as stated in your textbook, 'प्रशस्तिमालिका'.

9. Translate into English *or* Assamese any *two* of the following : 4×2=8

(a) अभिधानं त्वयैवोक्तमाङ्गलात् संस्कृतेषु च।
व्याकरणं त्वया सृष्टं भाषायाः संस्कृतस्य च॥
नाटके च महावीरे भवभूतेस्त्वया कृतम्।
जानकीरामभाष्यञ्च सर्वलोकमनोहरम्॥

(b) असमीयाजनेभ्यश्च स्वल्पकाले कृतं बहु।
क्वचिदेव प्रजायन्ते भवादृशो जना भुवि॥
प्राच्यपाश्चात्यविद्यायाः सोधस्त्वया विनिर्मितः।
अल्पकाले ह्यकाले च दिवञ्चैव गतो भवान्॥

(c) समीक्षा व्यञ्जना चैव संस्कृते वाङ्मये तव।
प्रपञ्च इति यो भाति सुहृदां चेतसि स्थितः॥
बहुशिष्यप्रशिष्येभ्यो येन विद्या प्रदीयते।
प्रज्ञाशीलस्य तस्यैव आयुर्वृद्धिः सदा भवेत्॥

(Turn Over)

UNIT—IV

(Comprehension)

10. Read any *one* of the following passages and answer the questions given below in Sanskrit :

(a) वेत्ति अनयेति विद्या। ज्ञानार्थकस्य विद् धातोर्विद्याशब्दः सम्पद्यते 'ज्ञानम्' इति यस्यार्थो भवति। सर्वेषु एव धनेषु विद्याधनं सर्वश्रेष्ठं धनम् इति निर्विवादं सत्यम्। मानवेभ्यो विद्याधनस्य आवश्यकता पदे पदे वर्त्तते। जन्मना शिशुः पशुतुल्यो भवति किन्तु विद्यया तस्य द्वितीयं जन्म सञ्जायते। विद्याविहीनो नरो वस्त्राभूषणालंकृतोऽपि सभामध्ये नैव शोभते। विद्यया एव मानवो जगति प्रतिष्ठां लभते। विद्यया एव मानवः स्वकर्त्तव्यं जानाति। अनया एव मनुष्यो मानवपदमलंकर्त्तुं शक्नोति। यतो हि मनुनिर्दिष्टनियमानुरूपं यो जीवनं यापयति स एव मानवः उच्यते। विद्या एव मानवस्य तृतीयं ज्ञानचक्षुः। हितोपदेशे ग्रन्थे उक्तमस्ति यत् विद्या मातेव रक्षति, पितेव हिते नियुङ्क्ते इत्यादि। विद्या एव अस्मान् ज्ञानं ददाति। ज्ञानं पवित्रम्। तदुक्तं गीतायाम्—न हि ज्ञानेन सदृशं पवित्रमिह विद्यते इति। विद्याधनं प्राप्य मानवाः विनम्राः सुशीलाश्च जायन्ते।

प्रश्नाः —

(i) कस्मात् धातोः विद्याशब्दः निष्पद्यते? 2

(ii) 'विद्या' शब्दस्य कोऽर्थः? 2

(iii) कः मानवः उच्यते? 2

(iv) मानवस्य तृतीयं ज्ञानचक्षुः किम्? 2

(v) न हि ज्ञानेन सदृशं पवित्रमिह विद्यते—इति वाक्यं कस्मिन् ग्रन्थे उपलभ्यते? 2

(b) एकदा एकः काकः अतीव बुभुक्षितः आसीत्। स भूमौ एकं मांसखण्डम् अपश्यत्। स तं मांसखण्डं गृहीत्वा वृक्षस्य शाखायाम् उपाविशत्। तदा कश्चित् शृगालः काकस्य मुखे मांसखण्डं दृष्ट्वा लुब्धः अभवत्। सः वृक्षस्य समीपम् अगच्छत् अचिन्तयत् च—अहो! सरसः अयं मांसखण्डः। अहं केन प्रकारेण इमं ग्रहीष्यामि? अतः सः शाठ्येन काकम् अकथयत्, "भो विहगराज अपूर्वं तव लावण्यम्। तादृशं विहगं पूर्वं न अपश्यम्। तव स्वरः तु अतीव मधुरः। अहं तु अत्र तव गीतस्य श्रवणाय आगच्छम्।"

काकः स्वमिथ्या स्तुतिं श्रुत्वा अतीव प्रमुदितः अभवत्। सः तस्यां शाखायाम् इतस्ततः अनृत्यत्। तदा शृगालः तम् अवदत्—"अहो! तव नृत्यम् अति मनोहरम्। तव गीतं तु सत्यमेव कोकिलस्य गीतात् अपि मधुरतरं भवेत्।"

स्वप्रशंसया पुलकितः काकः गानाय प्रवृत्तः अभवत्। तदा मांसखण्डः तस्य मुखात् भूमौ अपतत्। शृगालः तं मांसखण्डं गृहीत्वा वनं प्रति अधावत्।

प्रश्नाः —

(i) काकः भूमौ किम् अपश्यत्? 2

(ii) सः कुत्र उपाविशत्? 2

(iii) वृक्षस्य समीपे अन्यः कः आगच्छत्? 2

(iv) काकस्य मुखात् मांसखण्डः कुत्र अपतत्? 2

(v) मांसखण्डं गृहीत्वा शृगालः किम् अकरोत्? 2

★★★